

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ

*Бакр Аліна,
студентка архітектурного факультету
Київського національного університету будівництва і
архітектури
Науковий керівник: д.і.н., проф. Деревінський В.Ф.*

АРХІТЕКТУРА ЯК СПОСІБ ПЕРЕДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ТРАГЕДІЮ, ВІЙНУ

До середини 19 століття війна була “театром”. Власне вмираючи, солдат відчував себе на сцені і вся дана культура звеличування війни, була культурою того часу. Однією із головних задач архітектури та скульптури, що була пов’язана з війною того часу, було возвеличити цю трагедію. І все дев’ятнадцяте століття знадобилося для того, щоб “театральність”, “краса” “парадність” таких зникла зі свідомості суспільства. Це такий процес гуманізації громадськості, коли світ нібито стає більш мирним, але насправді лише так званий поріг страждання в культурі поступово знижується. У середині 19 століття ставлення до людського життя, до болі, спричиненою людиною все-таки змінюється. Наприклад, на картинах Верещагіна бачимо, що замість “величі” та “парадності” вже набагато більш трагічне переживання війни («Після атаки. Перев’язний пункт під Плевною», 1881, «Апофеоз війни», 1871-1872, «Шлях військовополонених», 1879). Звичайно, метаморфози у ставленні до війни відчувались і у інших формах мистецтв (літературі, скульптурі, а також і у архітектурі), бо зображення війни в меморіалах - важливий приклад того, як в ХХ столітті працюють з трагедією.

Тут можна виділити кілька етапів. Пам’ять про Першу світову упредметнюється в основному в традиційних формах героїчного монумента, які можна побачити на території усієї Європи. Головна різниця цих меморіальних комплексів та монументів від майбутніх була в тому, що вони, зазвичай, не викликають у глядача відчуття смутку та печалі від подій, а лише усвідомлення подвигу співвітчизників та гордість за їх звитяги на війні. Наприклад, Осуарій в Дуомон (Франція) - той випадок, коли архітектура покликана надати певний сенс тому, чому сенс надати неможливо. Він присвячений Верденським подіям, коли за рік боїв загинула величезна кількість людей з обох сторін, а

лінія фронту практично не зрушила. Це неймовірної краси монумент в стилі ар-деко.

Але ми тут же виникає запитання: хороший в архітектурному сенсі монумент - це добре? Якісний, стильний монумент - це той випадок, коли архітектура працює швидше як інструмент забуття, ніж як інструмент пам'яті: такі архітектурні надбання власною красою, помпезністю та розкішшю не залишають усвідомлення того, що ця споруда призначена для увіковічення трагедій та катастроф, які людство має ніколи знову не повторити. Такі пам'ятки архітектури впливають емоційно на глядача так само як і пам'ятки, зовсім не пов'язані зі зображенням війн (Пам'ятник солдатам Першої світової війни, Бургундія, Франція, Воєнний меморіал в Черноббю, Ломбардія, Іспанія). Виходить, що монумент стає засобом забуття, а не увічнення пам'яті. Найчастіше на таких монументах також закріплені і меморіальні таблички з іменами односельчан, що померли у цій битві. Але ці імена не несуть емоційного навантаження не те що для туристів або ж іногородніх, але і для місцевих селян у наступних 2-3 поколіннях. Але усе змінилось у архітектурі, пов'язаній з війною після настання Другої світової війни та тих лих, які вона з собою принесла (Голокост, вивезення заради примусових праць, геноцид проти національних та етнічних меншинств тощо).

Монументи Другої світової - вже інші; вони побудовані на принципі повернення імен жертв, тому що справжня трагедія - це, по словам Бродського, «загибель хору», втрата людських якостей на війні. Упродовж минулого та сьогоdnішнього століття людство стає все більш нечутливий до тонких почуттів, що намагаються передати автори різних мистецьких шедеврів. Тому у ХХ столітті архітектору доводиться шукати все сильніший інструментарій для того, щоб зачепити глядача. Інакше виходить черговий монумент, який не зобов'язує до переживання (як на Поклонній горі, Москва, Росія, де глядач, незнайомий з тематикою побудови, не зможе зрозуміти послання архітектора). «Розумний» монумент робить так, що ви не можете відсторонитись від оточуючого середовища, ви один на один з переживанням. (Єврейський музей у Берліні, арх. Даніель Лібескінд, 1992-1998 рр.). Досягаються емоційне враження більш не зображеннями та візуальною частиною споруди, бо людина з плином часу навчилася сильніше абстрагуватись від візуальних образів, а формою. Даніель Лібіскінд при побудові використовував гострі кути, нахилені стіни та стелі, прямі коридори, які нібито ведуть далі відвідувача, тому сам відвідувач від усього не може відсторонитись. На цьому і побудована ідеологія сильних деконструктивістських монументів, коли архітектор

ставить вас в фізично незручне становище, контролює ваш рух, позбавляє свободи переміщення (Музей Другої світової війни, Гданськ, Польща, Музей Другої світової війни, Берлін, Німеччина, Меморіал жертвам Голокосту, Берлін, Німеччина, Національний музей звільнення 1944-1945 рр., Гросбек, Нідерланди).

На даний момент Україна має перейняти досвід західноєвропейських країн у побудові меморіальних комплексів. Головна проблема в тому, що зараз більшість таких пам'яток були побудовані у роки СРСР і вони не несуть так ж емоційне навантаження, характерне для іноземних споруд. Наприклад, музей Другої Світової Війни у Києві, Пам'ятник Воїну-визволителю у Харкові, Батьківщина-Мати у Києві, Гостра могила у Луганську не викликають таких же емоцій як пам'ятники та меморіали, створені на таку ж тематику подій у Європі. Ці меморіали не дають певного емоційного тиску, бо всі вони були побудовані по одній однаковій схемі. Після 50-х років минулого століття вже з'явилась певна форма для побудови таких меморіалів, тому влада не хотіла підтримувати щось нове, інноваційне. Меморіальні комплекси того часу усі мали зірки та стелу посередині, бюсти та пам'ятники були вироблені із міді, люди на скульптурах мали однаковий вираз та тип обличчя тощо. І якщо у той же самий час у всьому світі не можна було знайти двох однакових монументів, то на території СРСР усі меморіали були схожі одне на одного. Ось чому зараз людина не зможе відчутти емоційного напруження від радянських пам'яток, як від європейських.

Хоч і на питання, чи повинен бути монумент розумним або сильним, грати на тонких асоціаціях або давати глядач шок та сум'яття, теж немає відповіді. Але одне можна сказати точно: міжнародний досвід у цьому питанні має бути досить докладно вивчений та застосований у наших реаліях.

Список використаних джерел та літератури

1. Девід Уоткін. «Історія західноєвропейської архітектури»
2. Роберт Вентурі. «Складнощі і протиріччя в архітектурі»
3. Володимир Паперний. «Культура Два»
4. «Architecture Theory since 1968» by K. Michael Hays
5. Ковпаненко Н. Г. Верещагін Василь Васильович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2003. — Т. 1 : А — В. — С. 482. — ISBN 966-00-0734-5.
6. Гончаренко М. І. «Архітектура Радянської України» // Енциклопедія сучасної України / Національна академія наук України, Наукове товариство імені Шевченка, Координаційне бюро енциклопедії

сучасної України НАН України. — Ред. І. М. Дзюба, А. І. Жуковський та ін. — К. : [б. в.], 2001. — Т. 1: А. — 825 с. — 10 000 прим. — ISBN 966-02-2075-8. —

*Богомаз Анна,
студентка архітектурного факультету КНУБА
Науковий керівник: д.і.н., проф. Деревінський В.Ф.*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА АРХІТЕКТУРУ УКРАЇНИ

Охарактеризувати термін глобалізація можна як процес універсалізації, становлення єдиних для всіх на Землі структур, відносин і зв'язків у різних сферах життя. Феноменом цього процесу, що сприймається як об'єктивна реальність, є замкненість глобального простору, єдине світове господарство, всезагальна економічна взаємозалежність та, звісно, глобальні комунікації.

Насправді це поняття з'явилося лише у 1980-х. Американський соціолог Р.Робертсон вперше вжив його у 1985-му році, а у 1992 році навіть видав книгу з такою назвою.

Дослідити, як світова глобалізація впливає на Україну, її містобудування та архітектурне проектування.

Глобалізація формує спільну мету та інтереси у людства, враховуючи, усвідомлення єдності суспільства перед зростаючою загрозою його виживання. Безсумнівно, що вона має високий ступінь впливу на наші норми, ідеї, правила співпраці, конкретних стандартів спілкування, але можлива лише у високоцивілізованих країнах.

Дати чітке визначення цьому поняттю складно, адже вона охоплює всі сфери життєдіяльності у поєднанні з соціокультурними, економічними, технологічними й політичними чинниками загострює дискусію щодо соціальної цінності і збереження різноманітності міських просторів.

Варто врахувати фактор буття сучасного українця у глобалізованому світі, виходячи також із перспективи. Безперемінне втілення курсу інтегрування до ЄС забезпечуватиме гарантію верховенства права, плюралістичну демократію, дотриманням прав людини, розвитку в Нашій державі громадянського суспільства, побудову соціально-орієнтованої ринкової економіки, формуванню національної ідентичності.

Позиція нашої держави у глобалізаційному процесі залежить від маси факторів, найбільш визначальними серед яких, на мою думку, являються природно-ресурсні та людські потенціали, ступені